

dating of the MSS listed above is correct, it would seem probable that fols. 70r–158r were written at a slightly earlier date than fols. 1–61v, possibly in the 1350s like 233a, that is before the scribe adopted the symbol \emptyset .

Kirsten Wolf

A NOTE ON *ILLSKA* IN *GYÐINGA SAGA*

IN HIS study of the style of *Alexanders saga* and *Gyðinga saga* in “Það finnur hver sem um er hugað,” (*Skírnir* 134 [1960]: 61–73), Ole Widding says about *Gyðinga saga*: “Stíllinn verður að teljast fáskrúðugur þrátt fyrir mikla notkun mjög sérstæðra orða og orða í sérkennilegri merkingu (t.d. *illska*)” (p. 69). Widding does not specify in which way the meaning of the noun *illska* in *Gyðinga saga* distinguishes itself from the ordinary meaning of the word. In his article, “Några språkdrag i Alexanders saga och Gyðinga saga – med en utblick på Stjórn,” (*Sjöttú ritgerðir helgaðar Jakobi Benediktssyni 20. júlí 1977 I* [Reykjavík, 1977]: 234–250), Peter Hallberg makes a similar observation, however, and comments on the unusually frequent use of *illska* in *Gyðinga saga*: “Ett starkt iögonfallande inslag i vokabulären i GS [*Gyðinga saga*] är den ymniga förekomsten av substantivet *illska* ‘ondska’ ‘ondskefull gärning’” (p. 249).

Both as a simplex and in compound forms, *illska* is normally used in the meaning ‘ill will,’ ‘wickedness,’ and ‘cruelty,’¹ e. g., ‘hans illzka ok vdað hefir sva miok gengit or dæmum at með engu moti er þolanda,’² and ‘ef cona drepr búanda sinn eða ræðr hann fyrer illzcu sacar þeirrar at hon hefir legit með manni eða hyggr til.’³ This is confirmed by the archives of the Arnamagnæan Dictionary: of the approximately 140 examples of *illska*, the vast majority is found in this meaning, often

¹ Cf. Walter Baetke, *Wörterbuch zur altnordischen Prosaliteratur*, 2nd. ed. (Berlin, 1976); Sigfús Blöndal, *Íslensk-dönsk orðabók* (Reykjavík, 1920–24); Erik Jonsson, *Oldnordisk Ordbog* (Copenhagen, 1863); Richard Cleasby and Gudbrand Vigfusson, *An Icelandic-English Dictionary* (Oxford, 1874); Johan Fritzner, *Ordbog over Det gamle norske Sprog* (Kristiania [Oslo], 1891); Leiv Heggstad, *Gamalnorsk Ordbog* (Oslo, 1963); Jan de Vries, *Altnordisches etymologisches Wörterbuch* (Leiden, 1961).

² Ólafur Halldórsson, ed. *Óláfs saga Tryggvasonar en mesta*. Editiones Arnamagnæanæ A:1 (Copenhagen, 1958), p. 234.

³ R. Keyser and P. A. Munch, eds. *Norges gamle love I* (Christiania, 1846), p. 168, 29.

translating *iniquitas*, *nequitia*, and *malitia*, e.g., 'tradidit omni impudicitiae et iniquitati'⁴ > 'aurvæntandi allri uhreinsan ok illzku';⁵ 'Paenitentiam itaque age ab hac nequitia tua'⁶ > 'Nu gerðu iðrun sem braðaz fyrir þessa illzku';⁷ 'in malitia obstinati'⁸ > 'stírdir ok stadfastir i sinni illzku.'⁹

Of the altogether fifteen examples of *illska* in *Gyðinga saga*,¹⁰ seven are in compound forms: *illskufullr* (99,23), *illskukraptr* (100,11), *illskumaðr* (39,8; 54,22; 85,17), *illskuverk* (39,3), and *illskuþjóð* (40,2). In all seven instances the meaning of *illska* is clearly 'wickedness,' 'cruelty.' But in only two or three of the eight examples of *illska* as a simplex does it appear in the above-mentioned meaning of the word: 'Ok þo at allar þiðdir hlyði Antiocho. ok samþyckiz med hans illzku' (9,10); 'Enn hon fylltíz vpp eitrligrar illzku imoti honum' (61,8); 'ok fellu vt iðrín med illzku' (93,9).¹¹ The remaining five examples appear to represent the 'sérkennileg merking' that is 'distress,' 'mischief,' or 'tribulation': (1) 'þuiat æ hans dogum hófz allr oroí ok illzka. su er yfir geck allan Gyðinga lyd' (2,6); (2) 'Nu ferr at oss vfridr ok illzka' (14,19); (3) 'Nu ser Judas huer ánaud ok illzka yfir gengr folkit' (31,22); (4) 'Var þar nu sua mikil illzka ok ánaud. at yfir Israels folk. hafði alldri fyrr komit iafn hardr dagr' (37,13); (5) 'alldri geck af þeim suerd ok svt. vfridr ok illzka' (98,29). In only two of these examples does *illska* translate identifiable words in Latin, that is in (3), where 'ánaud ok illska' translate 'mala' (1 Macc. 7:23), and in (4), where 'illska ok ánaud' translate 'tribulatio' (1 Macc. 9:27). This meaning of *illska* is, however, no more 'sérkennileg' than Baetke, Cleasby-Vigfusson, Fritzner, Heggstad, and de Vries (see n. 1) include it as one of the secondary meanings.

As evident from Cleasby-Vigfusson, Fritzner, and the archives of the Arnamagnaean Dictionary, the use of *illska* in this meaning is not

⁴ C.R. Unger, ed. *Heilagra manna sögur* II (Christiania, 1877), p. 359,31.

⁵ *ibid.*, p. 360,8.

⁶ Acts 8:22.

⁷ C.R. Unger, ed. *Postola sögur* (Christiania, 1874), p. 293,24.

⁸ Vincent of Beauvais. *Speculum historiale* I,10.

⁹ C.R. Unger, ed. *Stjórn* (Christiania, 1862), p. 8,14.

¹⁰ All references to *Gyðinga saga* in the following are to Guðmundur Þorláksson's edition in *Samfund til udgivelse af gammel nordisk litteratur* (1881).

¹¹ In the last phrase (taken from Acts 1:18), *illska* may have the somewhat more modern meaning 'illness' or 'sickness'.

limited to *Gyðinga saga* only. What may be peculiar about *illska* in *Gyðinga saga* appears to be the frequency with which it is employed in one of its secondary meanings, 'distress,' 'mischief,' or 'tribulation.'

Kirsten Wolf

HÅNSKRIFTET AM 138 4to

HÅNSKRIFTET AM 138 4to dateres til tiden omkring 1500. Hovedindholdet er Jónsbók, Retterbøder, biskop Arnes Kristenret samt gejstlige statutter. Håndskriftet er ikke af den største tekstkritiske betydning, idet det er en afskrift af AM 350 fol.¹

Håndskriftet består af 23 læg, der hvert for det meste består af 4 sammenhængende blade. Herudover findes en indholdsbeskrivelse af Jón Sigurðsson og to sedler, skrevet af Árni Magnússon. Om håndskriftets oprindelse og historie vides intet.

Indbindingen er et brunt læderbind med mange prægninger i felter, hjørnebeslag med dupper samt spænder. Bindet stammer fra slutningen af 1500-tallet. Dette bind er imidlertid ikke håndskriftets første. Det fremgår af, at falsen (den indre margin) før indbindingen er blevet repareret og forstærket med strimler af andre pergamenthåndskrifter. Før den nuværende indbinding har håndskriftet været så slidt og medtaget, at det har måttet repareres og indbindes på ny.

Pergamentstrimlerne, der har været anvendt til reparationen, er udtaget ved en senere restaurering i marts 1974 af Birgitte Dall ved Det Arnamagnæanske Institut i København. Det drejer sig om et blad af et antifonale, brudstykker af latinske liturgiske håndskrifter og et brudstykke af Jónsbók. Disse fragmenter opbevares nu på Det Arnamagnæanske Institut i København, mens håndskriftet selv er udleveret til Island, hvor det opbevares på Stofnun Árna Magnússonar.

Som vanligt er håndskriftet fortløbende folieret på rectosiderne. Desuden er der paginering på hver 10. side. Også pagineringen er fortløbende. Ved reparationen og indbindingen af håndskriftet er der

¹ Jón Sigurðsson, *Diplomatarium Islandicum* I, Kbh. 1857-76, p. 446; Gustav Storm, *Norges gamle love indtil 1387* IV, Christiania 1885, p. 602; Kristian Kålund, *Katalog over den Arnamagnæanske Håndskriftsamling* I, Kbh. 1889, p. 427; Ólafur Halldórsson, *Jónsbók*, Kbh. 1904, p. XLVII (nr. 24).